

Наукові перспективи
Видавнича група

УСПІХИ І ДОСЯГНЕННЯ У НАУЦІ

СЕРІЯ «УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ», СЕРІЯ «СОЦІАЛЬНІ ТА ПОВЕДІНКОВІ НАУКИ»,
СЕРІЯ «ОСВІТА», СЕРІЯ «ПРАВО»

Випуск 9 (19)

2025

Інститут держави і права імені В.М.Корецького НАН України

Видавнича група «Наукові перспективи»

Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління

«Успіхи і досягнення у науці»

(Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)

№ 9(19) 2025

Київ – 2025

*V.M. Koretsky Institute of State and Law of the
National Academy of Sciences of Ukraine*

Publishing Group "Scientific Prospects"

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«Successes and Achievements in Science»

*(Law Series, Education Series, Management and Administration
Series, Social and Behavioral Sciences Series)*

№ 9(19) 2025

Kyiv – 2025

ISSN 3041-1254 Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19))

“Успіхи і досягнення у науці (Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)”: журнал. 2025. № 9(19) 2025. С. 1103.

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 18.09.2025, № 8/9-25)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України # 582 від 24.04.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 073 Менеджмент, 076 Підприємництво та торгівля, 072 Фінанси, банківська справа та страхування, 051 Економіка

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, Всеукраїнської асоціації педагогів і психологів з духовно-морального виховання, Християнської академії педагогічних наук України

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів гуманітарних, соціальних, поведінкових наук, освіти, права, а, також, управління та адміністрування з метою їх впровадження у сучасний освітній простір

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Головний редактор: Крусян Анжеліка Романівна – Вчений секретар Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна).

Редакційна колегія:

Члени редакції журналу з галузі знань "Право":

1. Кваша Оксана Олександрівна – доктор юридичних наук професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
2. Булкат Марина Сергіївна - доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри галузевого права та загальноправових дисциплін Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «УКРАЇНА», науковий консультант департаменту аналітичної та правової роботи апарату Верховного Суду (Київ, Україна)
3. Драган Олена Василівна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України (Київ, Україна)
4. Тимченко Геннадій Петрович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України (Київ, Україна)
5. Губанов Олег Олександрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри службового та медичного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
6. Канцір Володимир Степанович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права і процесу Інституту права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
7. Світличний Олександр Петрович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного та господарського права Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
8. Оробець Костянтин Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
9. Кришевич Ольга Володимирівна - кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
10. Тимчишин Андрій Михайлович - доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія (Івано-Франківськ, Україна)
11. Шевчук Олександр Михайлович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Управління та адміністрування":

1. Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Генерального штабу Збройних Сил України, Президент Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління (Київ, Україна)
2. Пахомова Тетяна Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально - наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
3. Мельниченко Олександр Анатолійович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету Міністерства охорони здоров'я України (Харків, Україна)
4. Ситник Григорій Петрович - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)
5. Андріяш Вікторія Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Навчально-наукового інституту публічного управління та адміністрування Чорноморського національного університету імені Петра Могили (Миколаїв, Україна)
6. Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та економіки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (Київ Україна)
7. Кухарчук Петро Михайлович - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
8. Василенко Надія Володимирівна - доктор філософії в галузі 0-11- Науки про освіту, магістр Публічного управління та адміністрування, професор, професор кафедри управління та адміністрування Комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти» (Вінниця, Україна)
9. Новаченко Тетяна Василівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління факультету №4 Донецького державного університету внутрішніх справ
10. Грищенко Ірина Миколаївна - доктор наук з державного управління, доцент, заступник директора з наукової роботи ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
11. Гончарук Наталія Трохимівна - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)
12. Мосора Лариса Степанівна - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
13. Клименко Анастасія Сергіївна - доктор філософії в галузі 28 публічне управління та адміністрування за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», директор центру підвищення кваліфікації кадрів, доцент кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
14. Улько Євгеній Миколайович - кандидат економічних наук, член-кореспондент Академії економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу Державного біотехнологічного університету Старший науковий співробітник відділу інноваційної економіки, зовнішніх зв'язків та інформатизації наукових досліджень ННЦ «Інститут ґрунтознавства та агрохімії імені О. Н. Соколовського»
15. Логоша Роман Васильович - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту та маркетингу Вінницького національного аграрного університету (Вінниця, Україна)
16. Безена Іван Михайлович - кандидат філософських наук, доцент, завідувач кафедри соціально-гуманітарної освіти, Комунальний заклад вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради» (Дніпро, Україна)
17. Зелінська Галина Олексіївна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри прикладної економіки Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу (Івано-Франківськ, Україна)
18. Канцір Ірина Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
19. Леонов Ярослав Володимирович - доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджмент фізичної культури Харківська державна академія фізичної культури (Харків, Україна)
20. Карпінський Борис Андрійович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
21. Антипенко Надія Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної кібернетики Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
22. Гой Наталія Василівна - спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат економічних наук, доцент кафедри управління та бізнес-адміністрування Прикарпатського університету імені Василя Стефаника
23. Брік Світлана Володимирівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (Харків, Україна)

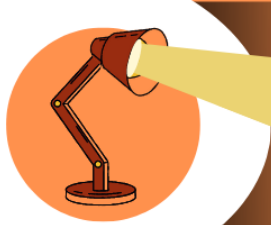
Члени редакції журналу з галузі знань "Соціальні та поведінкові науки":

1. Залуцька Христина Ярославівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка», (Львів, Україна)
2. Карпенко Лідія Миколаївна - доктор економічних наук, професор, міжнародний професор, професор кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
3. Македон Вячеслав Владиславович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна)
4. Квасній Любов Григорівна - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
5. Ходаківський Володимир Миколайович - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму Поліського національного університету (Житомир, Україна)
6. Угоднікова Олена Ігорівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму та готельного господарства Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова (Харків, Україна)
7. Слободянюк Ольга Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки національної економіки Національного університету «Одеська юридична академія», (Одеса, Україна)
8. Грабарев Андрій Володимирович - кандидат економічних наук, доцент кафедри інформатики та системології КНЕУ, (Київ, Україна)

Члени редакції журналу з галузі знань "Освіта":

1. Гончарук Віталій Володимирович - кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хімії та екології Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
2. Гумеїр Гусейн Ахмедов - доктор педагогічних наук, професор (Баку, Азербайджан)
3. Дергач Маргарита Альфрїтівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри спеціальної освіти Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії (Запоріжжя, Україна)
4. Зеленська Людмила Дмитрівна - доктор педагогічних наук, професор, декан факультету історії і права, професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (Харків, Україна)
5. Козубцов Ігор Миколайович - доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри бойового застосування засобів зв'язку (доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін) Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (Київ, Україна)
6. Красницька Ольга Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри суспільних наук Національного університету оборони України (Київ, Україна)
7. Лаппо Віолетта Валеріївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки і психології, Коломийський навчально-науковий інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Коломия, Україна)
8. Литовченко Ірина Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор (Київ, Україна)
9. Миколайко Володимир Валерійович - кандидат педагогічних наук, доцент, Проректор з міжнародних зв'язків та стратегічного розвитку Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
10. Ненько Юлія Петрівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри професійної мовної комунікації Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України (Черкаси, Україна)
11. Островська Маріанна Ярославівна - кандидат педагогічних наук, Доктор філософії в галузі педагогіки, доцент кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II, (Берегове, Україна)
12. Поліщук Наталія Миколаївна - доктор філософії, викладач кафедри медико-біологічних основ фізичної культури Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (Умань, Україна)
13. Синєкоп Оксана Степанівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" (Київ, Україна)
14. Чугай Оксана Юрївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри англійської мови технічного спрямування №2 Національного технічного університету України «Київський політехнічний університет імені Ігоря Сікорського», (Київ, Україна)
15. Шулігіна Раїса Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (Київ, Україна)

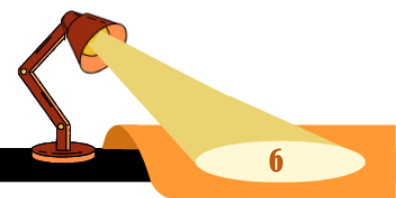
Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

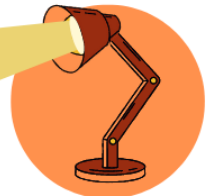

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Право»

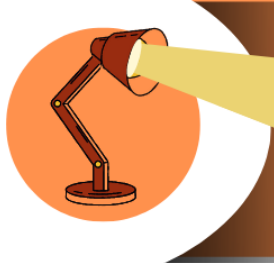
Бортняк К., Добрянська Н., Захожай З. <i>ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЯК ІНДИКАТОР, ЩО ВИЗНАЧАЄ СТУПІНЬ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА</i>	17
Вичавка В.І., Доманський О.О. <i>ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ ПІД ЧАС ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: НОВІ РИЗИКИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ</i>	26
Вінтоняк Ю.І. <i>РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ОСВІТУ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ВИКЛИКИ ПРАВОВОЇ ДОКТРИНИ</i>	38
Войтович Н.Ф. <i>ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА НАУКОВІ ОРІЄНТИРИ</i>	50
Гайовий Р.П. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ БЛАГОДІЙНИХ ФОНДІВ В УКРАЇНІ У ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	62
Граб М.І., Туркот О.А. <i>МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ЯК ЯДРО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЗАХИСТУ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ТА ВОЄННОГО СТАНУ</i>	75
Замрига А.В., Стріяшко Г.М. <i>МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ GOOD GOVERNANCE У ПОДАТКОВОМУ АДМІНІСТРУВАННІ ТА ЇХ ВПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКУ АДМІНІСТРАТИВНУ ПРАКТИКУ</i>	87
Ілин Л.М. <i>ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ У СТРУКТУРІ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ТА ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ</i>	98

Лазуренко В.М., Тептюк Л.М. <i>СУДОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ НЕПУ (1921–1929 РР.): ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД</i>	108
Левченко Ю.О., Єрмак В.І. <i>МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАХИСТУ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	119
Лиськов М.О., Чорний С.В. <i>ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ ЗАСОБІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ АЗАРТНИХ ІГОР В УКРАЇНІ</i>	128
Любарський В.С. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПРИНЦИПУ ТРАНСПАРЕНТНОСТІ СУДОВОЇ ВЛАДИ</i>	142
Любічанківський О. — І. І. <i>РОЛЬ ФЕДЕРАЛЬНОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ НІМЕЧЧИНИ У СТАНОВЛЕННІ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ІСТОРИКО — ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	153
Марчевський С.В. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧ- НОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	168
Перепелиця С.І. <i>ОБСТАНОВКА ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІС- ТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУ- ШЕННЯ, ПОВ'ЯЗАНОВОГО ІЗ КОЛАБОРАЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ</i>	181
Романова О.М. <i>АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ В ПЕРІОД ВІЙНИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА АЛЬТЕРНАТИВИ</i>	196
Сергієнко Р.М. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЛАГОДІЙНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ</i>	208
Сівков С.В. <i>ПУБЛІЧНО-АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕІНТЕГРАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ</i>	220

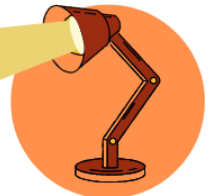

- Хілько І.Г.** 230
*ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУ-
ВАННЯ СФЕРОЮ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В УМОВАХ
ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ*
- Чорномаз О.Б.** 241
*ПСИХОЛОГІЧНЕ ТА ЕКОНОМІЧНЕ НАСИЛЬСТВО, ЦИФРОВІ
СЛІДИ І ПРИВАТНІСТЬ В СИСТЕМІ ДОКАЗУВАННЯ*
- Чудик Н.О.** 253
*ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ ТА ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ*

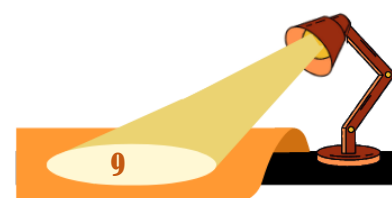
СЕРІЯ «Управління та адміністрування»

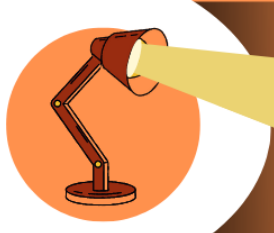
- Іліна А.О.** 264
*STATE FINANCIAL AND INFORMATIONAL SUPPORT FOR INNOVATIVE
DEVELOPMENT OF HUMAN CAPITAL IN UKRAINE*
- Levchuk N., Tushko K., Orel O.** 283
*PLANNING-PROGRAMMING-BUDGETING SYSTEM IN UKRAINE:
IMPLEMENTATION, CHALLENGES AND PROSPECTS IN THE
CONTEXT OF EURO-ATLANTIC INTEGRATION*
- Shlenova M.H., Berezhna S.V., Grechanyk O.Ye.** 296
*STRATEGIC CHANGE MANAGEMENT IN UKRAINIAN HIGHER
EDUCATION FOLLOWING THE LIFTING OF MARTIAL LAW*
- Бабич Р.М.** 308
*ІНФОРМАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
РЕГІОНУ*
- Балашов Д.В.** 318
*ЗАСТОСУВАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ БЕНЧМАРКІНГУ В ПРАКТИЦІ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ БРЕНДИНГОМ МІСТ*
- Бідник Т.В.** 329
*МОДЕРНІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ РОЗ-
ВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ*

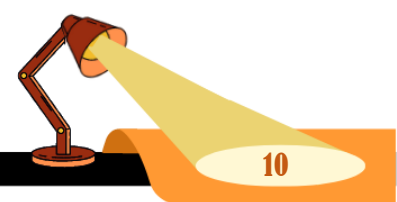

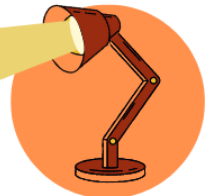
Бражко О.В., Токарева В.І. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КАДРОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ У СТРАТЕГІЧНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ</i>	340
Ванькович Л.Я., Струк Н.Р., Мельник М.Р., Виноградов М.Д. <i>ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК МІЖНАРОДНИХ ТРАНСПОРТНО- ЕКСПЕДИЦІЙНИХ ПОСЛУГ</i>	351
Вельган О.О., Драган І.В., Чемодуров О.М. <i>НАПРЯМИ ТА ФАКТОРИ КОМПЛЕКСНОГО СТАЛОГО ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ</i>	361
Гулько О.С., Дибач І.Л., Калиновський А.О. <i>ПОРІВНЯЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТРАДИЦІЙНОГО ТА AGILE- МЕНЕДЖМЕНТУ В РОЗРОБЦІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ</i>	371
Гуменникова Т.Р., Боденчук П.С. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕВОЛЮЦІЇ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ ВІД ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ ДО ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ</i>	384
Дацій О.І., Сіцінський Н.А., Палій С.А. <i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КОМПЛЕКСНОМУ СТАЛОМУ ІННОВАЦІЙНО- ІНВЕСТИЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ</i>	395
Дацій Н.В., Євдокімова А.О. <i>ТЕРИТОРІАЛЬНІ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: САМООРГАНІЗАЦІЯ ЯК ВИКЛИК І РЕСУРС СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	403
Діцман К.Д. <i>ОСВІТНІЙ МЕНЕДЖМЕНТ У ЗВО УКРАЇНИ: ЗАВДАННЯ І ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ ПЕРЕХОДУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ</i>	411
Жаровська О.П. <i>РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ЯК СКЛАДОВА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ</i>	422
Живко З.Б., Бойко О.Т. <i>КОМАНДНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПЕРСОНАЛУ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕ- ЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ</i>	434

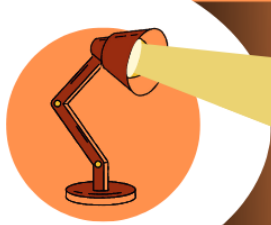
- Запорожець Т.В.** 446
*БЕЗПЕКОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ НЕСТА-
БІЛЬНОСТІ*
- Зарубенко А.О., Дегтяр О.А.** 458
*РОЛЬ ІННОВАЦІЙ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ КІБЕРБЕЗ-
ПЕКОЮ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ*
- Івчук В.М.** 469
*ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО РЕІНТЕГРАЦІЇ ЗВІЛЬНЕНИХ З
ПОЛОНУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ*
- Канцір І.А., Смолин Я.В.** 479
*МОДЕРНІЗАЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ:
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ КОНЦЕПТИ*
- Карпенко Г.В.** 490
*НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ ЯК МАРКЕРУ
ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ*
- Качан Я., Глузь Д.** 501
*СТРАТЕГІЧНА КАДРОВА ПОЛІТИКА У ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ ЯК
ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ НАДАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ*
- Козловець М.А., Залібовська-Ільніцька З.В.** 516
*СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЯК
СКЛАДОВА ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ:
ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ*
- Копанчук В.О., Копанчук О.Є., Кравчук О.В., Торічний В.О.** 527
*БІОМЕТРИЧНІ СИСТЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВНУТРІШ-
НЬОЇ БЕЗПЕКИ*
- Котов І.В.** 540
*ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОВЛЕННЯ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД В УКРАЇНІ*

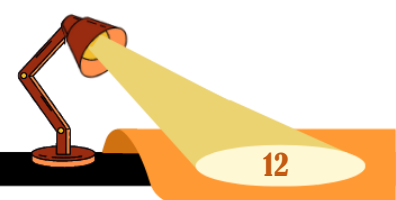

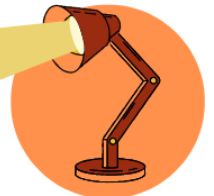
- Кравченко Т.А., Гудзь П.В.** 553
ПРІОРИТЕТИ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ ЯК ДОМІНАНТИ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ
- Криштанович М.Ф.** 572
КОНФЛІКТИ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВРЕГУЛЮВАННЯ
- Кулиняк І.Я., Корпало О.А.** 582
ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕДИЧНОГО ТА РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ НА ЗАСАДАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ: ВИКЛИКИ, РИЗИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЦИФРОВИХ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
- Кухарчук П.М., Пойда С.А.** 595
РОЗВИТОК СОЦІОКОМУНІКАТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ
- Лаврентій Д.С.** 606
ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО ЗДОРОВ'Я: ОРІЄНТИРИ ДЛЯ УКРАЇНИ
- Лівінський А.І., Андрейченко А.В., Петрів І.М., Найда І.С., Лівінський Г.А.** 625
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МІЖ РІВНЕМ МОТИВАЦІЇ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЮ КОМАНДНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ
- Логоша В.В.** 639
НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ
- Лозінська Л.Д.** 651
ФОРМУВАННЯ АДАПТИВНОЇ СТРАТЕГІЇ НАДАННЯ КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ НА УКРАЇНСЬКОМУ РИНКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

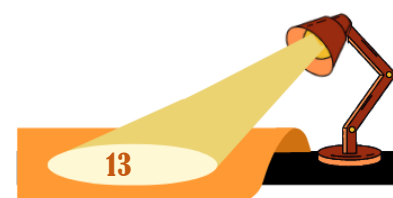

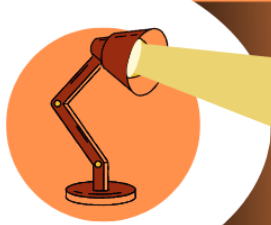
- Мосора Л.С., Мосора Ю.Р.** 662
ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ
- Нестеренко В.Ю.** 671
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ
- Олійник В.В.** 680
ДИНАМІКА ЗМІН ГАЛУЗІ БУДІВНИЦТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ ТА РИНКОВИЙ АНАЛІЗ
- Петькун С.М., Помазанський Ю.О.** 691
ФОРМУВАННЯ ОФІСУ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ
- Пономарьов О.В., Поліщук О.В., Волчанський Д.В.** 705
МЕТОДИ СЦЕНАРНОГО ПЛАНУВАННЯ У СТРАТЕГІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН
- Прокіпчук А.А.** 730
НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО РОЗВИТКУ УРБАНІЗОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ
- Проніна О.В.** 752
ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИГОРАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ У ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДЕОКУПОВАНИХ ГРОМАД
- Радинський С.В., Крупка А.Я., Радинська С.С.** 766
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
- Радченко О.О.** 780
ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Ринжук Д.Я.** 792
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРОБКИ СТРАТЕГІЇ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ В УМОВАХ РИЗИКУ

Руденко В.П., Руденко С.В. <i>ОЦІНКА ТУРИСТИЧНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ ЯК ВАЖЛИВІША СКЛАДОВА МЕНЕДЖМЕНТУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ</i>	802
Саханенко С.Є. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО МЕХАНІЗМУ ІННО- ВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ У СФЕРІ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ</i>	814
Серьогіна Н.О., Ключевський В.І., Кравченко О.О., Заїка В.П. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ОПТИМАЛЬ- НОЇ СТРУКТУРИ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ</i>	824
Сидорчук К.Г. <i>ОСВІТНЄ ВРЯДУВАННЯ В ПОСТКОНФЛІКТНИХ СУСПІЛЬСТВАХ: УРОКИ З МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ</i>	836
Ситник Т.І. <i>ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ</i>	846
Сиченко М.В. <i>ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄВРОПЕЙСЬКИХ МОДЕЛЕЙ ПУБЛІЧ- НОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ</i>	858
Темченко В.Г., Шерудило А.В. <i>ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЄКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМИ ФАХОВИМИ КОЛЕДЖАМИ</i>	870
Тимощик Л.П., Лазебна І.В., Власенко Т.О. <i>АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КОМУНАЛЬНИМ МАЙНОМ В УКРАЇНІ</i>	882
Фоменко Є.В. <i>ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО СТАНУ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД</i>	900
Цецик Я.П. <i>РОЛЬ ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ У КОНТЕКСТІ ДЕМОКРАТИ- ЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА</i>	910

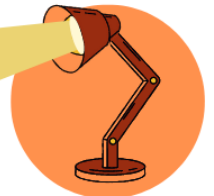

- Чехов Л.В., Прохорчук С.В.** 919
МЕТОДИ ПІДБОРУ ТА ОЦІНКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПЕРСОНАЛУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
- Шевченко Н.В.** 930
ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА КРИЗОВІ СИТУАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
- Шевчук О.Р.** 940
ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
- Шостаковська А.В., Гудзь Ю.Ф., Майстренко Ю.В., Козинець А.О.** 950
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

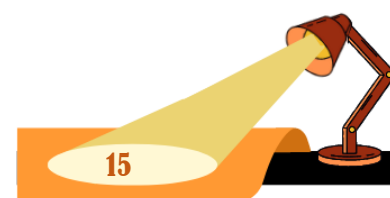
СЕРІЯ «Соціальні та поведінкові науки»

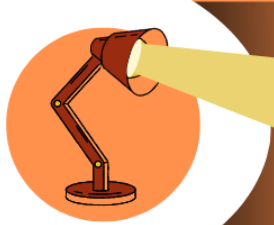
- Shyshla D.Yu.** 965
ORGANIZATIONAL CHANGE MANAGEMENT MODELS IN DIGITAL TRANSFORMATION IN THE IT INDUSTRY: AN EMPIRICAL STUDY OF EFFECTIVENESS AND SPECIALIST PREFERENCES
- Агєєва І.В., Будянський В.С., Каплін С.М.** 978
ПОВЕДІНКОВА ЕКОНОМІКА САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ В УМОВАХ ВИСОКОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ
- Артюх О.В.** 991
МИТНА СПРАВА: ОГЛЯД СУЧАСНИХ ФОРМ МИТНОГО КОНТРОЛЮ
- Кадикова І.М.** 1003
ОРГАНІЗАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМИ ПРОГРАМАМИ В СУЧАСНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ
- Колотило Л.Л., Дубина М.В.** 1015
СТРАТЕГІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ В УМОВАХ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

- Корнієцький О.В., Орел В.М.** 1031
*ЕКОЛОГІЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ТА ВІДНОВЛЕННЯ КОРМОВОЇ БАЗИ
МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ
УКРАЇНИ*
- Костик Є.П., Корнійчук В.П., Варениченко Л.Л., Грицай В.Г.** 1045
*УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ В КОНТЕКСТІ ESG-КРИТЕ-
РІЇВ: СТРАТЕГІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ*
- Пентелейчук М.Г.** 1058
*РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТНИХ
ПЕРЕВАГ БАНКІВ НА РИНКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ*
- Сорокіна Н.Ю., Бухало М.В., Ковальчук А.А.** 1069
*МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ У ФІТНЕС-БІЗНЕСІ: ВПЛИВ НА
ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВИХ ЗВИЧОК НАСЕЛЕННЯ*
- Турило А.А., Ртищев С.А., Єлізаров І.Г.** 1080
*СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ
ВІДНОСИН В УМОВАХ ПОШИРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ*
- Ярошенко С.С., Охрименко І.Б.** 1092
*ПІДХОДИ І КРИТЕРІЇ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ
ПЕРСОНАЛУ БАНКУ В КОНТЕКСТІ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТА ПАСИВАМИ*

УДК 340.15(477)

[https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9\(19\)-108-118](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-9(19)-108-118)

Лазуренко Валентин Миколайович доктор історичних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0002-3441-4485>

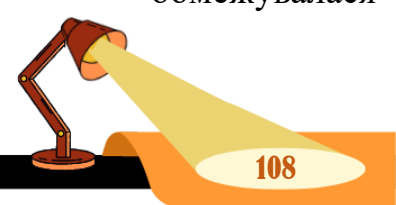
Тептюк Людмила Миколаївна кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та права Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси, <https://orcid.org/0000-0003-1232-9535>

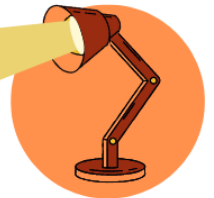
СУДОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ НЕПУ (1921–1929 РР.): ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ ПОГЛЯД

Анотація. У статті розглядається з історико-правового погляду судова система в Українській СРР періоду нової економічної політики 1921–1929 рр. Зазначається, що з моменту утворення УСРР органи правосуддя повинні були відповідати принципам соціалізму та сприяти побудові соціалістичної радянської держави. Демократичні цінності, що були зазначені в тогочасній Конституції УСРР, також мали бути враховані в нормативно-правових актах тогочасного судочинства.

Окреслюється, що в аналізованій у статті період на зміну військовим трибуналам та іншим каральним органам приходять суди, які виступали як органи влади й органи, що здійснювали правосуддя. Очолював судову систему Верховний Суд УСРР, який був наділений повноваженнями розглядати справи як суд першої інстанції та як касаційний або апеляційний суд, а в окремих випадках виступав як спеціалізована судова установа. На шляху до формування в державі нової економічної політики поява нових господарчих правовідносин, розвиток аграрного сектора послуговували тому, що суди почали вирішувати не лише справи кримінального або цивільного судочинства, а й справи стосовно господарських та аграрних правовідносин.

Констатується, що адміністративно-правова реформа, яка була проведена в 1925 р. та яка скасувала на території тогочасної України губернії (повіти) та округи, призвела до реорганізації судових органів та побудови судів за ієрархічним (інстанційним) принципом, як-от: місцеві та районні суди (суди першої інстанції), обласні (в деяких випадках окружні) суди та Верховний Суд УСРР. Спеціалізованими судами вважали військові суди та в окремих випадках військові трибунали, до яких висувалися відповідні вимоги, а їхня юрисдикція обмежувалася лише вирішенням військових справ. Справи щодо державної

зради, шпигунства, підриву політичного устрою розглядалися виключно загальними судами.

Розгляд справ у судах відбувався колегіально або одноосібно за участю двох народних засідателів. У кожному суді працювали слідчі судді та штат допоміжного персоналу (секретаріат, канцелярія, розпорядники). Наголошується й на тому, що започаткована в період непу судова система характеризувала демократичні начала в державі та заклала основу для сучасної судової організації влади.

Ключові слова: суд, судова система, нова економічна політика, Верховний Суд УСРР, військовий трибунал, територіальна підсудність.

Lazurenko Valentyn Mykolayovych Doctor of Historical Sciences, Full Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Professor at History and Law Department, Cherkasy State Technological University, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0002-3441-4485>

Teptiuk Liudmyla PhD (History) Associate Professor at the Department of History and Law. Cherkasy state technological university. 460 Shevchenka boulevard, Cherkasy, <https://orcid.org/0000-0003-1232-9535>

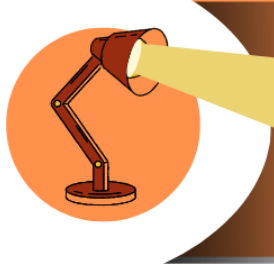
JUDICIAL SYSTEM IN UKRAINE DURING THE NEP (1920-1929): A HISTORICAL AND LEGAL VIEW

Abstract. The article examines the judicial system in the Ukrainian SSR during the period of the New Economic Policy of 1921-1929 from a historical and legal perspective. It is noted that since the formation of the Ukrainian SSR, the judicial bodies had to comply with the principles of socialism and contribute to the construction of a socialist Soviet state. The democratic values that were specified in the then Constitution of the Ukrainian SSR also had to be taken into account in the regulatory legal acts of the then judiciary.

It is outlined that in the period analyzed in the article, military tribunals and other punitive bodies were replaced by courts that acted as authorities and bodies administering justice. The judicial system was headed by the Supreme Court of the Ukrainian SSR, which was authorized to consider cases as a court of first instance and as a cassation or appeal court. And in some cases it acted as a specialized judicial institution. Having taken the path to the formation of a new economic policy in the state, the emergence of new economic legal relations, the development of the agrarian sector served to the fact that the courts began to decide not only cases of criminal or civil proceedings, but also cases concerning economic and agrarian legal relations.

It is noted that the administrative and legal reform carried out in 1925 and which abolished the provinces (counties) and districts on the territory of the then Ukraine led

to the reorganization of judicial bodies and the construction of courts on a hierarchical (instance) principle, such as: local and district courts (courts of first instance), regional (in some cases district) courts and the Supreme Court of the Ukrainian SSR. Specialized courts were considered military courts and, in some cases, military tribunals, to which the relevant requirements were made, and their jurisdiction was limited only to the resolution of military cases. Cases concerning treason, espionage, and subversion of the political system were considered exclusively by general courts.

The consideration of cases in the courts took place collegially or individually with the participation of two people's assessors. Each court had investigative courts and a staff of auxiliary personnel (secretariat, chancellery, administrators). It is also emphasized that the judicial system established during the NEP period characterized democratic principles in the state and laid the foundation for the modern judicial organization of power.

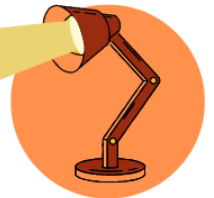
Keywords: court, judicial system, new economic policy, Supreme Court of the Ukrainian SSR, military tribunal, territorial jurisdiction.

Постановка проблеми. Кожна цивілізована країна має свою власну судову систему. Саме вона дає характеристику демократичним засадам держави, розкриває історію формування органів державного апарату та примусу, залежить від території країни та геополітичного розташування, дає характеристику правовій системи в цілому. Державний механізм, незалежно від форми правління в державі та форми державного устрою, не зможе досягти запланованої її очільниками кінцевої мети без належно побудованої судової системи як складової частини органів державної влади. Саме суди наділені компетенцією здійснювати правосуддя, врегульовувати суперечки та притягувати винних до відповідальності. Нова економічна політика, започаткована на початку 20-х рр. ХХ ст., була покликана, окрім економічних її аспектів, провести й судову реформу, яка б відповідала вимогам того часу. Революційні трибунали та військові суди достатньою мірою не могли вже на той час врегулювати суперечки та правопорушення, оскільки лише каральні заходи не спроможні нести в собі попередження та профілактику правопорушень. Натомість роль судів носила морально-виховну функцію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання судової системи часів непу свого часу глибинно і побіжно займалися: М. Кобак [1], Д. Сушло [2-3], В. Степаненко [4], Г. Усеїнова [5], І. Усенко [6], А. Фісун [7] та ін. Водночас, незважаючи на достатню кількість праць із зазначеної проблематики, тема судової системи періоду непу (1921–1929 рр.) залишається на сьогодні актуальною для дослідження та постановки проблеми в сучасному осмисленні.

Мета статті – з історико-правового погляду розкрити особливості процесу становлення судової системи в Українській СРР у період нової економічної політики (1921–1929 рр.).

Виклад основного матеріалу. З 1991 р. в Україні розпочато спробу на базі судової системи, побудованої в радянський період, створити повноцінну судову владу. Оскільки подібне завдання в стислий строк самостійно вирішити вкрай складно, то досить часто при проведенні судової реформи в Україні використовувався досвід зарубіжних, в основному європейських, країн.

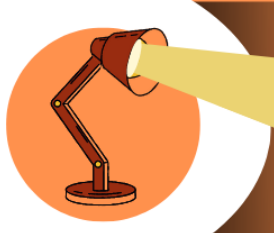
Відповідно до Конституції України, правосуддя в нашій державі здійснюється виключно судами. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції. Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності та спеціалізації. Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд. Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди. Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди [8, с. 18].

Р. Крусян вважає, що судоустрій – це нормативно визначена організація (устрій) судової влади на основі структурованої системності її органів (системи судів), професіоналізму кадрового корпусу (корпусу професійних суддів), функціональної спрямованості виключно на здійснення правосуддя. Система судоустрою теоретично структурується на структуроутворюючому, інституціональному, системоутворюючому рівнях. Щодо співвідношення концептів «система судоустрою» та «судова система» зазначено, що вони є тотожними за своїм науково-доктринальним змістом, якщо визначати судову систему в широкому сенсі (що спостерігається в багатьох наукових концепціях). Водночас термін «судова система» втратив свою значущість як законодавчий та прогресував у конституційну (та законодавчу) конструкцію «система судоустрою» [9, с. 10].

У системі поділу державної влади однією з її гілок, згідно зі статтею 6 Конституції України, є судова влада, призначення якої полягає в захисті прав та свобод людини і громадянина, конституційного ладу, забезпечення відповідності актів Верховної Ради України, Президента України, органів виконавчої влади України та органів місцевого самоврядування Конституції України, дотримання законності в застосуванні законів та інших нормативних актів України. Існування самостійної гілки влади поряд із законодавчою та виконавчою владою – це необхідний атрибут будь-якої демократичної держави.

Відповідно до статті 124 Конституції України, правосуддя в Україні здійснюють виключно суди. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Юрисдикція судів поширюється на будь-який юридичний спір та будь-яке кримінальне обвинувачення. У передбачених законом випадках суди розглядають також інші справи. Законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок урегулювання спору. Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [10].

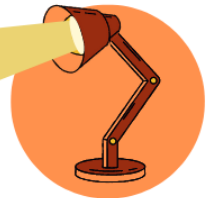
Згідно із Законом України «Про судоустрій і статус суддів», судова влада в Україні відповідно до конституційних засад поділу влади здійснюється незалежними та безсторонніми судами, утвореними законом. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами та відповідно до визначених законом процедур судочинства. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються. Особи, які привласнили функції суду, несуть відповідальність, установлену законом. Народ бере участь у здійсненні правосуддя через присяжних [11].

Кожній державі притаманний свій шлях розвитку правосуддя. Проблема формування і функціонування судової системи на різних етапах розвитку української державності є однією з актуальних тем для дослідження в історико-правовій науці. Чимало питань досі не отримало висвітлення у фаховій літературі та продовжують бути маловивченими.

Встановлення радянської влади на території України після жовтня 1917 р. спричинило новий процес докорінної перебудови тогочасної судової системи. Були ліквідовані дореволюційні судові інститути, а на їх місці створювалися «революційні трибунали» та «народні суди», які діяли на основі «революційної правосвідомості». Цей період характеризувався повною відсутністю чіткої правової бази, свавіллям та політичною доцільністю як основним принципом судочинства. Декрети про суд № 1, № 2, № 3 відігравали роль нормативних актів, однак вони були надзвичайно декларативними та не забезпечували системності. Отже, із самого початку діяльності оновленої судової системи було нормативно закріплено принцип нерівності сторін та вихід процесуальних дій суду за межі закону [12, с. 9].

Революційні трибунали як судовий орган тогочасної радянської влади почав своє функціонування в грудні 1917 р. Зокрема в Декреті «Про суд» було визначено, що для боротьби з небезпечними злочинами для держави, як-то саботаж та контрреволюції, ефективним органом має стати робітничі та селянські трибунали. На відміну від судів, розгляд справ відбувався за спрощеною процедурою, а справу розглядали в переважній більшості прогресивно та революційно налаштовані робітники. Проте робота революційних трибуналів почала дублювати роботу судів, тим самим правовий статус революційних трибуналів майже нічим не відрізнявся від правового статусу суду. Саме тому в травні 1918 р. Рада Народних Комісарів приймає Декрет «Про революційні трибунали», відповідно до якого революційні трибунали були позбавлені права здійснювати кримінальне провадження – це була прерогатива судів, виняток становили лише справи, пов'язані з хуліганськими діями та шпигунством. Також на революційні трибунали покладался обов'язок розглядати справи щодо підробки документів, хабарництва, друку неправомірної інформації в пресі. Характерною особливістю перших декретів про суд та інших нормативно-правових актів у РРФСР і УСРР

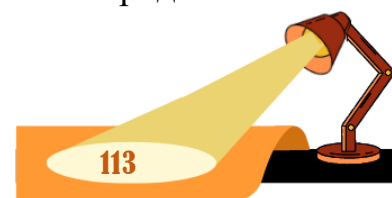
було те, що в них не містилися норми, які хоча б декларували незалежність судів [13, с. 183].

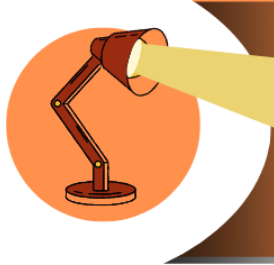
На Першому з'їзді народних суддів, який відбувся у лютому 1918 року у м. Харкові, було порушено питання про запровадження порядку перегляду вироків народних суддів. Декретом Ради народних комісарів УСРР «Про суд» від 14 лютого 1919 року у країні організовано єдиний народний суд. Касаційно-революційною інстанцією щодо вироків районних народних судів стали ради народних суддів, які склалися з усіх постійних народних суддів міста чи повіту, а з 26 жовтня 1920 року, після прийняття урядом УСРР Положення «Про Народний суд УСРР», судді губернії.

Крім того, даним положенням було започатковано в судових органах процедуру судового слідства (що є невід'ємною стадією судового процесу і на зараз). На виконання цього Положення тогочасними органами юстиції була розроблена відповідна Інструкція для народних слідчих. З метою дотримання судової процедури щодо розгляду кримінальних справ був виданий Циркуляр про провадження кримінальних справ. Саме Інструкція та Циркуляр розширили повноваження судді та наділили його функціями контролю за роботою органів дізнання. Відтепер народний суддя розглядав одноосібно справи, що надходили до суду.

У 1921 р. на теренах тогочасних українських земель була впроваджена нова економічна політика як захід для відновлення економіки держави, виснаженої війною та національно-визвольними змаганнями. Політико-економічні зміни призвели до прийняття нового законодавства та належного вирішення (врегулювання) спорів. Розвиток промисловості й аграрного сектору дали поштовх для збільшення господарських суперечок, які потребували належного врегулювання, адже такого роду суперечки виникали між великими підприємствами та господарськими товариствами. Вирішення суперечок, притягнення до відповідальності, панування права й усвідомлення громадянами соціалістичної держави віри в справедливе вирішення спору, усвідомлення невідворотності покарання та дії закону в просторі стало поштовхом тому, що 23 липня 1921 р. був утворений Єдиний Верховний трибунал. Він став вищою судовою інстанцією, який був касаційним органом та органом нагляду за всіма чинними на території України трибуналами, а також як суд першої інстанції розглядав особливо важливі справи [14, с. 58].

16 грудня 1922 року Постановою Всеукраїнського центрального виконавчого комітету було затверджено «Положення про судоустрій УСРР». Слід зазначити, що до судової реформи 1922 р., в УРСР правосуддя здійснювали: народний суддя одноособово, народний суд у складі судді та двох народних засідателів, народний суд у складі судді й шести народних засідателів, особлива сесія народного суду при повітовому бюро юстиції для розгляду найбільш важливих справ, підсудних народному як з шістьома, так і з двома народними

засідателями, губернські ради народних суддів, особлива сесія народного суду при губернському раднарсуді, що діяла за участю шести і двох народних засідателів, губернські революційні трибунали, революційні військові трибунали, революційно-транспортні трибунали, Верховний трибунал УСРР, Верховний судовий контроль Народного комісаріату юстиції Української радянської соціалістичної республіки [15, с. 534].

З 16 грудня 1922 року на території УСРР почала діяти єдина система судових установ: 1) народний суд у складі постійного народного судді, 2) народний суд у складі того ж постійного народного судді і двох народних засідателів, 3) губернський суд, 4) Верховний Суд УСРР і його колегії.

Губернський суд поширював свою юрисдикцію на територію тієї губернії чи області, в якій він був утворений, а також здійснював нагляд за всіма діючими на території губернії чи області судами, крім виїзних сесій Верховного Суду та воєнних і воєнно-транспортних трибуналів.

Положення про судоустрій УСРР 1922 року, як і попередні радянські акти про судову систему, також не передбачало апеляційного розгляду справ. Таким чином, інститут апеляції у радянський період припинив своє існування на території України, а апеляційні суди ліквідовувались. Натомість передбачався касаційний розгляд справ.

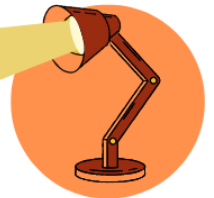
Було ліквідовано дисциплінарні товариські суди, що існували при губернських професійних радах і повітових об'єднаннях профспілок; особливі сесії народних судів; губернські й окружні (районні) революційні трибунали; губернські районні народні суди; Верховний трибунал та відділ Верховного судового контролю НКЮ УСРР [14, с. 59].

Також, окрім народного суду, губернського та Верховного суду, була утворена Президія Верховного суду, Пленум Верховного суду, Судові комісії з вирішення складних справ та Апеляційна комісія для перегляду справи у зв'язку з нововиявленими обставинами або перегляд справ у зв'язку з надходженням різного роду та виду скарг на справу, що була розглянута нижчестоящим судом. Положення передбачало також створення спеціалізованих судів, зокрема мова йшла про арбітражні (нині господарські) суди. До складу суду повинні були входити народні слідчі та народні засідателі [15].

Відповідно до Постанови «Про введення в дію Положення про судоустрій УСРР» Народним комісаріатом юстиції був затверджений склад Верховного Суду УСРР, який складався зі ста чотирнадцяти осіб. Очолював цей суд голова, який мав у підпорядкуванні чотирьох голів експертних груп, шість слідчих суддів, шістнадцять членів ради суддів та секретаріат. Верховний Суд УСРР мав двох помічників прокурора, які підтримували державне обвинувачення в суді.

Верховний Суд УСРР виконував функцію касаційного суду відносно губернського суду на рішення, які набрали законної сили; стосовно справ, які не підсудні нижчестоящим судам – виступав судом першої інстанції (справи

державно-політичного значення, справи відносно голів та членів виконавчих комітетів); у порядку нагляду міг переглядати справи підлеглих судів і навіть змінювати вироки або рішення, які вже набрали законної сили.

В зв'язку з об'єднанням союзних республік в єдину державу – Союз радянських соціалістичних республік 23 листопада 1923 року Президіум ЦВК приймає Положення про Верховний Суд СРСР. Фактично з цієї дати можна відраховувати початок діяльності найвищої судової інстанції СРСР.

Верховний Суд СРСР являвся не тільки судовим органом, але і органом нагляду за дотриманням Конституції СРСР та революційної законності. Тобто компетенція судової системи поступово розширювалась.

У 1925 р. відбулася адміністративно-територіальна реформа, яка ліквідувала губернії та повіти, натомість були створені області та округи. Відповідно до цієї реформи були утворені обласні, місцеві та районні суди, а в окремих регіонах – окружні суди. 23 жовтня 1925 р. II сесія Всеукраїнського центрального виконавчого комітету (далі – ВУЦВК) дев'ятого скликання прийняла нове «Положення про судоустрій Української РСР». Цим положенням установлювалася нова судова система: народний суд, окружний суд, Верховний Суд республіки [15, с. 534].

В 1926 році на Верховний Суд СРСР було покладено функцію тлумачення загальносоюзного законодавства і з цього року він став касаційною інстанцією по справам, які розглядалися воєнними трибуналами.

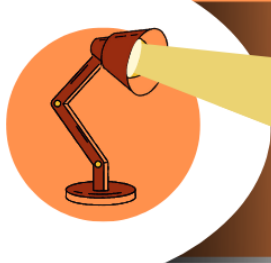
23 травня 1928 р. ВУЦВК і Держком СРСР прийняли спільну постанову про внесення змін до статті 21 «Основи судоустрою СРСР і союзних республік», про доповнення статті 8 «Положення про військові суди та військові прокуратури» та внесення змін до статті 25, у якій ідеться про компетенцію військового трибуналу в деяких справах про державні, службові та майнові злочини. Як результат – у підпорядкуванні Верховного суду став військовий суд як спеціалізована судова інстанція [16, с. 397].

11 вересня 1929 р. Всеукраїнський центральний виконавчий комітет ВУЦВК прийняв нове «Положення про судоустрій УСРР» [13], яке спеціально регулювало роботу так званої особливої сесії Верховного Суду УСРР. Відповідно до цього положення, ВС СРСР, як і раніше, очолював всю судову систему республіки [17], але його повноваження були розширені та надано право законодавчої ініціативи.

Можна з впевненістю стверджувати, що в період непу з його суспільно-економічними реформами, після закінчення періоду воєнного комунізму, було започатковано досить демократичне реформування судової системи. Так, до побудови судової системи були залучені громадські організації, діяльність яких відбувалася в правовому полі (до їхнього складу входили юристи й адвокати).

На думку Д. Сусла, судова система, що існувала до реформи 1922–1929 рр., вже не відповідала умовам непу через складність цієї системи (правосуддя

здійснювали 11 органів [2, с. 55] та використання суду, насамперед як каральної установи. Нова судова система мала стати простішою в матеріальному і процесуальному аспектах, доступнішою та більш наближеною до населення. Ще однією причиною, що, на нашу думку, спонукала радянську владу до реформи судової системи, були перспективні відновлення міжнародного співробітництва: «У переговорах, які провадила радянська дипломатія... однією з вимог було – встановлення всередині країни міцних юридичних відносин» [12, с. 4].

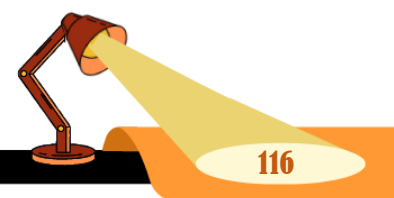
Як зазначає Г. Усеїнова, однією з основних засад судочинства в той час визнавалася відмова від формалізму – суд не був обмежений формальними правилами при збиранні доказів та виявленні істини. Разом з тим, установлювався обов'язок суду в усіх своїх рішеннях враховувати соціальне походження сторін, охороняти інтереси робітників від зазіхань нетрудових елементів [5, с. 48]. Тобто, суд мав стояти, перш за все, «на сторожі інтересів трудящих мас», «не обмежуватися формальним підходом до розгляду справи».

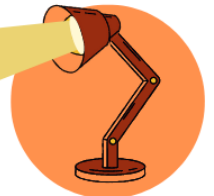
Як ми бачимо, незважаючи на ряд позитивних змін, основною проблемою структури судоустрою досліджуваного нами періоду був вплив ідеології на систему. Суди були підвладними уряду, адже деякі справи могли розглядатися з юридичної точки зору неправильно. І хоча нова судова система мала на меті привести діяльність органів юстиції у відповідність до умов мирного часу, суд передусім позиціонувався як «орган диктатури трудящих [12, с. 4]». Отже, з вищезазначеного чітко видно, що класовий характер суду визначав у той час і принципи радянського судочинства.

Висновки. Враховуючи все вищезазначене в статті, можемо констатувати у висновку те, що судова система періоду нової економічної політики заклала демократичні засади побудови судової системи як органу, що відпрацьовував правосуддя та виступав як орган влади в державі. Саме в період непу був утворений Верховний Суд Української СРР як найвища судова інстанція. Побудова судів відбувалася за територіальним та інстанційним принципом, який допускав перегляд справи в порядку апеляції та порядку касації. З метою здійснення правосуддя неупереджено розгляд судової справи відбувався за участю двох народних засідателів. Для швидкого й ефективного розгляду справи до складу суду входили слідчі судді. Отже, попри панування деякою мірою в державі тоталітаризму радянського зразка, саме неп заклав демократичні засади побудови судової системи, позитивна практика якої з часом у подальшій генезі втілювалася в наше вітчизняне судове законодавство.

Література:

1. Кобак М.В. Генезис інституту слідчого судді у кримінальному процесуальному законодавстві України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 3. № 2. С. 171–177.
2. Сушло Д.С. Історія суду Радянської України (1917–1967). Київ: Вид-во Київського ун-ту, 1968. 234 с.

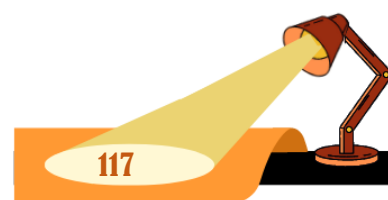

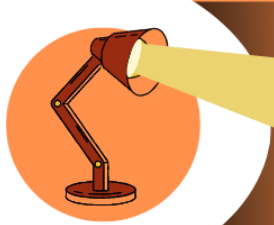

3. Сусло Д.С. Організація судових органів Української РСР в період 1917–1925 рр. Київ: Вид-во Київського ун-ту, 1960. 88 с.
4. Степаненко В. Судова система – інструмент реалізації репресивно-каральної політики в 1920–1930-ті рр.: на матеріалах УРСР. *Наукові записки з української історії*. 2017. Вип. 41. С. 70–73.
5. Усеїнова Г.С. Судова реформа УСРР 1922–1929 рр.: етапи, принципи, цінність досвіду. *Право і безпека*. 2010. № 2. С. 47–51.
6. Усенко І.Б. Україна в роки НЕПу: доля курсу на революційну законність. Харків, 1995. 74 с.
7. Фісун А.О. Функціонування Народного Суду в системі судоустрою радянської України. *Архасівські читання: історичні та краєзнавчі дослідження: виклики та перспективи*. 2021. С. 106–108.
8. Білека А.А. До питання про історію розвитку судової системи України. Проблеми формування правової держави в Україні: матеріали круглого столу. Черкаси: ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2021. С. 17–18.
9. Крусян Р.А. Реформування системи судоустрою України: досвід, сучасність, тенденції: автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура. Одеса, 2018. 27 с.
10. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
11. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
12. Судова реформа: збірник. Харків: Юрид. видавництво Наркомюста УРСР, 1923. 120 с.
13. Кузьмінець О.В., Гринюк В.О. Питання правових гарантій незалежності суддів в Україні (1917–1924 рр.) *Історичні аспекти*. URL: <https://elar.nava.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85ebd184-55ec-4525-bba6-2d142af8b1b6/content>
14. Романюк Я., Іванченко І. Іменем України: становлення судової влади у період української революції 1917–1921 рр. *Право України*. 2017. № 3. С. 46–61.
15. Лисакова Т.В. Становлення інституту народних засідателів в контексті проведення судових реформ (1920–1925-рр.) на теренах радянської України. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/40_2010/71.pdf
16. Судова влада в Україні: історичні витоки, закономірності, особливості розвитку / За ред. І. Б. Усенка. Київ: Наукова думка, 2014. 506 с.
17. Історія Верховного Суду України. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/DCEF80B885A1C8B8C225812F002DA85E](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/DCEF80B885A1C8B8C225812F002DA85E) (дата звернення: 30 серпня 2025 р.)

References:

1. Kobak, M.V. (2019) Henezys instytutu slidchoho suddi u kryminalnomu protsesualnomu zakonodavstvi Ukrainy. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*. Vyp. 3, 2, S. 171–177 [in Ukrainian].
2. Suslo, D.S. (1968) *Istoriia sudu Radianskoi Ukrainy (1917–1967)*. Kyiv: Vyd-vo Kyivskoho un-tu, 234 s. [in Ukrainian].
3. Suslo, D.S. (1960) *Orhanizatsiia sudovykh orhaniv Ukrainskoi RSR v period 1917–1925 pp.* Kyiv: Vyd-vo Kyivskoho un-tu, 88 s. [in Ukrainian].
4. Stepanenko, V. (2017) *Sudova systema – instrument realizatsii represyvnokaralnoi polityky v 1920–1930-ti rr.: na materialakh URSR. Naukovi zapysky z ukraïnskoi istorii*, Vyp. 41, S. 70–73 [in Ukrainian].
5. Useinova, H.S. (2010) *Sudova reforma USRR 1922–1929 rr.: etapy, pryntsypy, tsinnist dosvidu. Pravo i bezpeka*, 2. S. 47–51 [in Ukrainian].

6. Usenko, I.B. (1995) *Ukraina v roky NEPu: dolia kursu na revoliutsiinu zakonnist*. Kharkiv, 74 s. [in Ukrainian].
7. Fisun, A.O. (2021) *Funktsionuvannia Narodnoho Sudu v systemi sudoustroiu radianskoï Ukrainy. Arkasivski chytannia: istorychni ta kraieznavchi doslidzhennia: vyklyky ta perspektyvy*, s. 106-108 [in Ukrainian].
8. Bileka, A.A. (2021) *Do pytannia pro istoriiu rozvytku sudovoi systemy Ukrainy. Problemy formuvannia pravovoi derzhavy v Ukraini: materialy kruhloho stolu*. – Cherkasy: CHIPB imeni Heroiv Chornobylia NUTsZ Ukrainy, s.17-18 [in Ukrainian].
9. Krusian, R.A. (2018) *Reformuvannia systemy sudoustroiu Ukrainy: dosvid, suchasnist, tendentsii: avtoreferat dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.10 – sudoustrii; prokuratura ta advokatura*. Odesa, 27 s. [in Ukrainian].
10. *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996r. № 254k/96-VR*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
11. *Pro sudoustrii i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnia 2016 roku № 1402-VIII*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> [in Ukrainian].
12. *Sudova reforma (1923): zb.* Kharkiv: Yuryd. vyd-vo Narkomiusta URSR, 120 s. [in Ukrainian].
13. Kuz`vinec O.V., Gruniuk V.O. *Putannij pravovuh garantij nezalezhnosti suddiv v Ukraini (1917-1924 rr.) Istoruchni aspekty* URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85ebd184-55ec-4525-bba6-2d142af8b1b6/content> [in Ukrainian].
14. Romaniuk J., Ivanchenko I. *Imenem Ukrainu: stanovlennij sudovoi vladu u period ukrains`koi revoliycii 1917-1921 rr. Pravo Ukrainu*. 2017. № 3. С. 46-61 [in Ukrainian].
15. Lusakova T.V. *Stanovlennij instutyty narodnuh zasidateliv v konteksti provedennij sudovuh rephorm (1920 - 1925 rr.) na terenah radijns`koi Ukrainu*. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/40_2010/71.pdf [in Ukrainian].
16. *Sudova vlada v Ukraini: istoruchni vutoku, zakonomirnosti, osoblivosti rozvutku / Za red. I.B. Usenka*. Kuiv: Naukova dumka, 2014. 506 s. [in Ukrainian].
17. *Istoria Verhovnogo Sudu*. URL: [http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/DCEF80B885A1C8B8C225812F002DA85E](http://www.viaduk.net/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/DCEF80B885A1C8B8C225812F002DA85E) (data zvernennij: 30 serpnia 2025 r.) [in Ukrainian].

